

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ชุมชนของกลุ่มแม่บ้าน : กรณีศึกษา กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ระดับ 4 ดาว จังหวัดเลย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ชุมชนของกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ในจังหวัดเลย เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการความรู้ของกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง และเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการความรู้ชุมชนด้านอื่นๆ ให้เกิดการจัดการความรู้ที่เป็นระบบ

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือ กลุ่มทอผ้า OTOP ระดับ 4 ดาว จังหวัดเลย จำนวน 13 กลุ่มประชากร ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคเดลไฟล์ในการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมาจากกลุ่มทอผ้าไทเลยบ้านก้างปลา จำนวน 5 คน และกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองน้ำใส จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ของจำนวนสมาชิกของกลุ่ม และผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานพัฒนาชุมชน จำนวน 2 คน ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าเฉลี่ย การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยวิธีการลำดับสหสัมพันธ์ มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปร โดยใช้ t-test

จากนั้นนำข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มทอผ้า ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิก และความหลากหลายของความรู้เกี่ยวกับผ้าพื้นเมือง มาสรุปผลเพื่อจัดจำแนกกลุ่มประชากรออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

- ประเภทที่ 1 ประเภทกลุ่มที่ความรู้ไม่หลากหลาย และไม่มีการจัดเก็บเป็นระบบ มีจำนวน 3 กลุ่ม เนื่องจากผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาจากการทอผ้า
- ประเภทที่ 2 ประเภทกลุ่มที่มีความรู้ไม่หลากหลาย และมีการจัดเก็บเป็นระบบ มีจำนวน 0 กลุ่ม
- ประเภทที่ 3 ประเภทกลุ่มที่มีความรู้หลากหลาย และไม่มีการจัดเก็บเป็นระบบ มีจำนวน 8 กลุ่ม
- ประเภทที่ 4 ประเภทกลุ่มที่มีความรู้หลากหลาย และมีการจัดเก็บเป็นระบบ มีจำนวน 2 กลุ่ม

อนึ่ง สำหรับประเภทกลุ่มที่ 2 - 4 สามารถสรุปข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มทอผ้าได้ดังนี้

1. จำนวนปีที่กลุ่มทอผ้าเปิดดำเนินการ

กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองระดับ 4 ดาว ที่เปิดดำเนินการนานที่สุดคือ กลุ่มทอผ้าไทเลย บ้านก้างปลา มีอายุ 29 ปี และ กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองที่มีอายุน้อยที่สุดคือกลุ่มทอผ้าพื้นบ้านไทเลย ต.นาแหม และกลุ่มทอผ้าเกษตรกร ทอผ้าสูง มีอายุ 10 ปี ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองระดับ 4 ดาวในจังหวัดเลยมีอายุ 14.6 ปี

2. จำนวนสมาชิกที่มีรายได้ประจำจากกลุ่มทอผ้า

กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองระดับ 4 ดาวมีสมาชิกที่ทำงานให้กับกลุ่มทอผ้าอย่างต่อเนื่อง มีสมาชิกที่มีรายได้ประจำจากกลุ่มทอผ้ามากที่สุดคือ กลุ่มทอผ้าไทเลย บ้านก้างปลา มีจำนวน 30 คน กลุ่มทอผ้าที่มีสมาชิกที่มีรายได้ประจำจากกลุ่มทอผ้าน้อยที่สุดคือ กลุ่มทอผ้าฝ้ายพื้นเมือง ต.จอมศรี มีจำนวน 0 คน การทอผ้าของกลุ่มมาจากการสั่งทอเท่านั้น ซึ่งในช่วงของการเก็บข้อมูล ไม่มีการสั่งทอผ้าเลยมากกว่า 6 เดือนแล้ว

3. รายได้จากกลุ่มทอผ้า โดยเฉลี่ยต่อเดือนต่อคน

รายได้จากกลุ่มทอผ้าของสมาชิก โดยเฉลี่ยต่อเดือนต่อคนมากที่สุดคือ สมาชิกของกลุ่มทอผ้าไทเลย บ้านก้างปลา มีรายได้เฉลี่ยมากกว่า 4,000 บาทต่อเดือนต่อคน และรายได้จากกลุ่มทอผ้าของสมาชิก โดยเฉลี่ยต่อเดือนต่อคนน้อยที่สุดมีจำนวน 7 กลุ่ม มีรายได้เฉลี่ย 0-2,000 บาท

4. จำนวนลวดลายเฉพาะของกลุ่มทอผ้าที่สามารถจัดจำหน่ายได้

กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองระดับ 4 ดาวทุกกลุ่ม มีลวดลายเฉพาะของกลุ่มทอผ้าของตนเอง ซึ่งกลุ่มทอผ้าที่มีลวดลายเฉพาะมากที่สุดคือกลุ่มทอผ้าไทเลย บ้านก้างปลา มีมากกว่า 10 ลาย ส่วนกลุ่มทอผ้าที่มีลวดลายเฉพาะที่สามารถจำหน่ายได้น้อยที่สุดมีจำนวน 4 กลุ่ม มี 0-5 ลาย

5. จำนวนครั้งของการเข้าอบรมความรู้ใหม่เกี่ยวกับการทอผ้า การบริหารจัดการกลุ่มทอผ้า ในช่วงเวลา 3 ปีที่ผ่านมา

สำนักงานพัฒนาชุมชนได้เข้ามาสนับสนุนความรู้ใหม่แก่กลุ่มทอผ้าอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีทั้งการส่งวิทยากรไปอบรมให้ที่กลุ่มทอผ้า และให้ทางกลุ่มทอผ้าส่งตัวแทนเข้ามาอบรม

ตามสำนักงานพัฒนาชุมชนจัดขึ้น กลุ่มทอผ้าที่เข้าอบรมมากกว่า 4 ครั้ง จำนวน 3 กลุ่ม เข้าอบรม 2-3 ครั้งจำนวน 6 กลุ่ม และเข้าอบรม 0-1 ครั้ง จำนวน 1 กลุ่ม

6. มีการบันทึกความรู้ของกลุ่ม โดยสมาชิกของกลุ่มเป็นผู้บันทึกความรู้

กลุ่มทอผ้าที่มีการบันทึกความรู้ของกลุ่มเองจำนวน 2 กลุ่มคือ กลุ่มทอผ้าไทเลย บ้าน ก้างปลา ได้บันทึกขั้นตอนการทอผ้าโดยถ่ายภาพที่ละขั้นตอน และจัดทำเป็นคู่มือ กลุ่มทอผ้าไหม บ้านหนองน้ำใส บันทึกลวดลายผ้าด้วยลายมือลงบนกระดาษ ส่วนกลุ่มทอผ้าที่ไม่มีการบันทึกความรู้ของกลุ่มเองมีจำนวน 8 กลุ่ม เนื่องจากความรู้ที่อยู่ในรูปแบบของเอกสาร เป็นเอกสารที่ได้รับจากการอบรม ส่วนความรู้เกี่ยวกับการทอผ้านั้น สมาชิกส่วนใหญ่ของแต่ละกลุ่มเป็นผู้สูงอายุ มีประสบการณ์การทอผ้ามานาน ทำให้การสร้างลวดลายต่างๆ การทอผ้า สร้างจากประสบการณ์จึงไม่ได้มีการบันทึกในรูปแบบของเอกสาร

สรุปข้อมูลจากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1

คำถามที่ 1 สมาชิกในกลุ่มทอผ้า ควรมีความรู้ในเรื่องอะไรบ้าง

ความรู้ที่สมาชิกในกลุ่มทอผ้าควรรู้มากที่สุดคือ ลวดลายผ้า การทอผ้า

คำถามที่ 2 สมาชิกในกลุ่มทอผ้า มีวิธีการได้รับความรู้ จากวิธีใดบ้าง

วิธีการได้รับความรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นตรงกันมากที่สุดคือ การได้รับความรู้จากวิทยากร

คำถามที่ 3 สมาชิกในกลุ่มทอผ้า มีการนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้กับงานที่ได้รับมอบหมายอย่างไร

สมาชิกในกลุ่มทอผ้าสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับงานประจำวันได้มากที่สุดคือ การประยุกต์เป็นลวดลายใหม่ๆได้

คำถามที่ 4 การนำความรู้มาประยุกต์ใช้ มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าอย่างไร

การประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับมา ทำให้มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้ามากที่สุดคือทำให้มีลูกค้าเพิ่มขึ้น

คำถามที่ 5 สมาชิกในกลุ่มทอผ้า มีการแลกเปลี่ยนความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ กับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มอย่างไร

วิธีการแลกเปลี่ยนความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นตรงกันมากที่สุดคือ การพูดคุยกัน

คำถามที่ 6 ความรู้ของสมาชิกในกลุ่ม ได้มีการบันทึกไว้หรือไม่ ถ้ามีการบันทึกไว้ บันทึกไว้อย่างไร

การบันทึกความรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นตรงกันมากที่สุดคือ การบันทึกลงสมุดผ้า

สรุปข้อมูลจากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2

คำถามที่ 1 สมาชิกในกลุ่มทอผ้า ควรมีความรู้ในเรื่องอะไรบ้าง

ความรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันมากที่สุด คือ ประวัติความเป็นมาของกลุ่มทอผ้า การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การตลาด การประชาสัมพันธ์ การรักษาเนื้อผ้า อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าและวิธีการใช้งาน ลวดลายผ้า การทอผ้า การย้อมสี การบริหารจัดการกลุ่ม บัญชีรายรับ รายจ่าย วัตถุดิบในการทอผ้าเช่น ไหม ฝ้าย เป็นต้น การคัดเลือกและการซื้อวัตถุดิบ การต่อเส้นด้าย การปั่นหลอด และ การกรอด้วย

คำถามที่ 2 สมาชิกในกลุ่มทอผ้า มีวิธีการได้รับความรู้ จากวิธีใดบ้าง

วิธีการได้รับความรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันมากที่สุด คือความรู้ที่ได้รับ การถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ และได้รับความรู้จากสื่อต่างๆ

คำถามที่ 3 สมาชิกในกลุ่มทอผ้า มีการนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้กับงานที่ได้รับมอบหมายอย่างไร

การประยุกต์ใช้ความรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันมากที่สุด คือ การเลือกใช้สีในการย้อม

คำถามที่ 4 การนำความรู้มาประยุกต์ใช้ มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าอย่างไร

การนำความรู้มาประยุกต์ใช้ แล้วมีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้า ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันมากที่สุด คือ กลุ่มทอผ้าเป็นศูนย์การเรียนรู้ของนักเรียนและผู้สนใจทั่วไป

คำถามที่ 5 สมาชิกในกลุ่มทอผ้า มีการแลกเปลี่ยนความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ กับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มอย่างไร

วิธีการแลกเปลี่ยนความรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันมากที่สุด คือ การพูดคุยกัน การเข้าร่วมประชุม สัมมนา กับกลุ่ม OTOP อื่น และเมื่อมีสมาชิกเข้าอบรมต่าง ๆ มีการถ่ายเอกสารที่ได้รับจากการอบรม แจกจ่ายเพื่อนสมาชิกที่ไม่ได้เข้าอบรม

คำถามที่ 6 ความรู้ของสมาชิกในกลุ่ม ได้มีการบันทึกไว้หรือไม่ ถ้ามีการบันทึกไว้ บันทึกไว้อย่างไร

การบันทึกความรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันมากที่สุด คือ การบันทึกลวดลายผ้า และ การบันทึกรายรับ รายจ่าย

5.2 สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะ จากผู้เชี่ยวชาญ

- ปัญหาเรื่องตลาด ทำให้สมาชิกเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่น จึงเหลือสมาชิกน้อย บางกลุ่มเหลือแต่ผู้สูงอายุที่ยังทออยู่ เท่านั้น
- ปัญหาในเรื่องการบันทึกความรู้ ความรู้ส่วนใหญ่เป็นความรู้แบบฝังลึก สมาชิกส่วนใหญ่มักจะไม่ได้บันทึกข้อมูล ทำให้ความรู้บางอย่างอาจสูญหายไป เช่น ลวดลายผ้า เป็นต้น ซึ่งบางกลุ่มไม่ได้มีการบันทึกไว้เลย แต่สามารถขึ้นลวดลายได้จากประสบการณ์ แต่การบันทึกข้อมูลส่วนใหญ่เป็นการบันทึกเป็นลายมือ ยังไม่ได้จัดพิมพ์เป็นเอกสาร และยังไม่ได้เผยแพร่ให้กับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม และสมาชิกส่วนใหญ่ไม่มี

ความรู้เรื่องการใช้คอมพิวเตอร์ จึงมีการบันทึกโดยทางกลุ่มทอผ้าเป็นเอกสาร คู่มือ
น้อยมาก เอกสารคู่มือต่างๆ ที่มีที่กลุ่ม จะเป็นเอกสารที่ได้รับจากการอบรม

- ปัญหาในเรื่องการเข้ารับการอบรม การประชุม สัมมนา ระหว่างกลุ่มทอผ้า ในบาง
หัวข้อนั้น สมาชิกของกลุ่มจะต้องเข้ารับการอบรมที่สำนักพัฒนาชุมชนจัดขึ้น ซึ่งไม่ได้
จัดที่กลุ่มทอผ้า บางกลุ่มทอผ้าอยู่ไกลจากสถานที่จัดอบรม และบางกลุ่มสมาชิกที่ยังทำ
อยู่เป็นผู้สูงอายุ ไม่สะดวกในการเดินทาง จึงไม่สามารถเข้ารับการอบรมได้อย่างทั่วถึง
- ปัญหาเรื่องการเข้าอบรม เนื่องจากตัวแทนกลุ่มหลายกลุ่ม เป็นผู้สูงอายุ ทำให้ต้อง
อบรมในหัวข้อเดิมๆ หลายครั้ง แต่ก็ยังไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ เช่น ระบบบัญชี
 เป็นต้น

5.3 อภิปรายผล

แนวทางในการจัดการความรู้ชุมชนของกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ตามรูปแบบที่ได้เสนอนั้น
สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การกำหนดความรู้ (Knowledge Identification) กลุ่มทอผ้าสามารถกำหนดความรู้ที่
จำเป็นสำหรับการทำงานของกลุ่มได้ เช่น การย้อมสี ลวดลายผ้า วิธีการทอผ้า ประวัติ
ความเป็นมาของกลุ่มทอผ้า การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การรักษาเนื้อผ้า เป็นต้น
2. การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) นอกจากความรู้การทอผ้าที่ได้รับการ
ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษแล้ว ซึ่งเป็นการทอเพื่อใช้เองในครอบครัว และในการ
พิธีกรรมต่างๆ แต่การทอผ้าในปัจจุบันนั้นเป็นการทอผ้าเพื่อเป็นสร้างรายได้อีกด้วย ทำให้ต้องคำนึงถึงความพึงพอใจของลูกค้า คุณภาพของสินค้า และการบริหารจัดการกลุ่ม
ทอผ้าให้เป็นระบบ กลุ่มทอผ้าจึงจะสามารถดำเนินต่อไปได้กลุ่มทอผ้าจึงมีวิธีการ
แสวงหาความรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง เช่น การเข้าอบรม สัมมนา เป็นต้น เมื่อพบว่า
กลุ่มทอผ้าของตนเองขาดความรู้ใด ก็ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้
สมาชิกของกลุ่มทอผ้ามีความรู้มากขึ้น
3. การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) เมื่อได้รับความรู้จากแหล่งต่างๆ ประกอบกับ
ประสบการณ์การทอผ้ามานาน ทำให้สมาชิกของกลุ่มทอผ้าสามารถนำความรู้ที่ได้รับ
มาประยุกต์ใช้กับการทำงานที่ตนเองได้รับมอบหมายจนเกิดความรู้ใหม่ได้ เช่น การ

สร้างลวดลายใหม่ การย้อมสีไม่ให้สีตก การทอดด้วยวิธีการใหม่ๆ โดยใช้ฝ้าย ผสมกับ ดินทอง ดินเงิน เป็นต้น

4. การบันทึกความรู้ (Knowledge Storage) ในกลุ่มทอผ้ายังไม่ได้นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบันทึกความรู้ ในกลุ่มที่มีการบันทึกความรู้ นั้น กลุ่มทอผ้าที่มีสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ การบันทึกความรู้จึงเป็นการเขียน และ วาดภาพลงบนสมุด ซึ่งความรู้ที่มีการบันทึกได้แก่ ลวดลายผ้า วิธีการขึ้นลายผ้า เป็นต้น บางกลุ่มทอผ้าที่สามารถใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ได้ ใช้คอมพิวเตอร์ได้ ก็มีการบันทึกขั้นตอนการทำงาน ได้แก่ ขั้นตอนการทอผ้า ขั้นตอนการย้อมสีด้วย ด้ายกลิ้งถ่ายรูป แล้วนำมาจัดพิมพ์เป็นเอกสาร เป็นต้น
5. การประยุกต์ใช้ความรู้ (Knowledge Application) ความรู้ที่ได้จากการอบรม จนสามารถสร้างลวดลายใหม่ของตนเองได้นั้น และความรู้ที่ทำให้สินค้ามีคุณภาพที่ดีขึ้นนั้น ทำให้กลุ่มทอผ้าสามารถขายสินค้าได้มากขึ้น ลูกค้ามีความพึงพอใจมากขึ้น สมาชิกของกลุ่มทอผ้ายังมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียน และผู้ที่สนใจทั่วไป เข้ามาเรียนรู้ ดูงาน อย่างต่อเนื่องอีกด้วย
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) เนื่องจากสมาชิกของกลุ่มทอผ้า มักทานอาหารกลางวันร่วมกันในที่ทำงาน มีกิจกรรมร่วมกัน จึงมีความสนิทสนมไว้วางใจกัน จึงเกิดการแบ่งปันความรู้กันอยู่เสมอ มีการนำผลงานของตนเองมาให้สมาชิกคนอื่นแนะนำ ดิชมกัน มีการสอนงานกัน จึงมีการชักชวนกันให้ทดลองพัฒนาลวดลายใหม่ ทำให้เกิดลวดลายใหม่อย่างต่อเนื่อง

5.4 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยในครั้งนี้

- ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีบทบาทมากในการที่จะทำให้การจัดการความรู้ได้สำเร็จ ซึ่งผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่สมาชิกในกลุ่มยอมรับ และสามารถติดต่อประสานงานกับหน่วยงานได้ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เพื่อขอความช่วยเหลือทั้งในด้านความรู้ การตลาด ประชาสัมพันธ์ และ งบประมาณ เพื่อสนับสนุนให้กลุ่มทอผ้าสามารถดำเนินการต่อไปได้ หากผู้นำไม่สามารถประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ได้ สมาชิกในกลุ่มอาจจะไม่ได้รับความรู้ใหม่ ทำให้การผลิตสินค้ายังมีรูปแบบเดิมๆ ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าได้
- วัฒนธรรมองค์กร สมาชิกในกลุ่มต้องมีความไว้วางใจกัน ที่จะพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งในกลุ่มทอผ้าต้องสร้างบรรยากาศเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้กัน

- ได้ เช่น จัดให้มีการทานอาหารกลางวันร่วมกัน สำหรับสมาชิกที่มาทอดผ้าที่
ส่วนกลาง จัดกิจกรรมให้สมาชิกมาออกกำลังกายร่วมกันในตอนเย็น เพื่อให้สมาชิก
ได้พบเจอ และได้พูดคุยกัน เพื่อให้เกิดความไว้วางใจกันมากขึ้น เป็นต้น
- ในการบันทึกความรู้นั้น สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ จึงไม่ได้มีการบันทึกความรู้
ให้อยู่ในรูปแบบของเอกสาร บางกลุ่มทอดผ้าจึงได้มีการเก็บเป็นภาพถ่ายขั้นตอน
การทำงานต่างๆ ไว้ และ เก็บในรูปแบบของวิดีโอแทน จากการที่กลุ่มทอดผ้าเป็น
ศูนย์การเรียนรู้สำหรับนักเรียน และผู้สนใจทั่วไป จึงควรบันทึกความรู้ในสื่ออื่นๆ ที่
ไม่ต้องเป็นเอกสารก็ได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น ในการวิจัยครั้ง
ต่อไป ควรมีสร้างระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดเก็บความรู้ของกลุ่มทอดผ้า จังหวัดเลย เพื่อการ
นำความรู้ไปประยุกต์ใช้งานต่อไป